

В памет на професор дн Славчо Раковски

В. Кънчева

*Институт по органична химия с Център по фитохимия
Българска академия на науките
ул. „Акад. Г. Бончев“, блок 9, 1113 София
Ел. поща: vessela.kancheva@orgchm.bas.bg; vessy.kancheva21@abv.bg*

Професор дн Славчо Кирилов Раковски е роден на 11 май 1947 г. в с. Гълъбник, Пернишка област. Завършва Висшия химикотехнологичен институт (ВХТИ) в София (сега Химикотехнологичен и металургичен университет), специалност „Органичен синтез и каучук“ през 1970 година. Провежда тригодишна редовна аспирантура в Института по химична физика „Н. Н. Семенов“ (ИХФ) на Руската академия на науките (РАН) и защитава дисертационен труд на тема „Кинетика и механизъм на реакциите на озон с парафини в течна фаза“, след което получава научната степен „кандидат на химическите науки“ (сега „доктор по химия“).

През 1998 г. защитава дисертация за научната степен „доктор на науките“ в ИХФ на РАН на тема „Кинетика и механизъм на реакциите на озон с органични и полимерни материали в течна фаза“. Има дългогодишно успешно сътрудничество с Института по химична физика на Руската академия на науките. Това е един от водещите институти в света по изучаване кинетиката и механизма на свободно радикалови процеси, а бившият директор на института акад. Николай Николаевич Семенов е носител на Нобелова награда.

Проф. дн Славчо Раковски е носител на множество награди за научната и приложната си дейност. Като най-значими искам да отбележа това, че е вписан в Златната книга на българските изобретатели през 2008 година. През 2010 г. е награден с юбилеен медал на името на акад. Николай Маркович Емануел за значими постижения в химичната и биохимична физика от Московския държавен университет и на Международния фонд „Научно партньорство“ на Руската академия на науките. През 2011 г. е избран за член-кореспондент

на Научния съвет по катализ към отделението за химически науки и материалознание на Руската академия на науките.

Основните научни интереси на проф. Раковски са в областта на химичната кинетика (хомогенен и хетерогенен катализ), химията на високомолекулните съединения (деструкция и стабилизация на полимерни и еластомерни материали), органична химия (синтез на стабилизатори и спиро съединения), устройства и технологии и медицинско използване на озон, среди и оптичен запис на CD и DVD.

Основната част от научните приноси на проф. дн Славчо Раковски са в областта на изучаване на реакциите на озона с органични и полимерни материали в течна фаза. В резултат от системни изследвания на кинетиката и механизма на реакциите на озона с различни представители от парафини, ароматни и алкилароматни съединения, феноли, алкохоли, етери, кетони, амини, diazosъединения, oleфини, полиолефини, полидиени, фулерени и др. са получени огромен брой кинетични параметри като скоростни константи, енергии на активации, предекспоненциални множители и кинетични схеми. Реализиран е сериозен принос в установяване на реакционната способност на органични и полимерни съединения в реакциите им с озон, или по-общо казано, осъществен е реален принос в развитието на химията на озона.

Ръководил е 9 докторанти и е чел 4 лекционни курса за обучение на докторанти към БАН. Бил е лектор в Химическия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ (1995 г.), Висшия химикотехнологичен институт в Бургас (1984 г.), Висшето военно общовойсково училище „Васил Левски“ във Велико Търново (сега Национален военен университет „Васил Левски“). Съавтор е на 156 научни публикации, 4 монографии, 16 глави в сборници с научни материали, 45 патента. Забелязани са 220 цитата. Научен ръководител е на 20 проекта, от които 8 международни. Участва в 6 научно-приложни разработки с изчислен икономически ефект няколко милиона лева.

Членувал е в 4 редколегии в специализирани списания: „Oxidation Communications“, „Bulgarian Chemical Communications“, „Catalysis in Industry“, „Polymer Research Journal“. Бил е член на Специализираните научни съвети към ВАК по неорганична и аналитична химия и военно-инженерни науки, членувал е в Съюза на учените в България, Съюза на химиците в България, Европейската федерация на каталитичните дружества.

В Института по катализ (ИК) БАН последователно от 1998 до 2015 г. е ръководител на лаборатория „Химична стабилизация“ и „Молекулен катализ и център по ЕПР“, научен секретар 1995–1997 г., зам.-директор между 1994–2005 г. и 1997–2006 г. и директор от 2007 до 2015 година.

Познавах лично проф. Раковски още от 1981 година, когато постъпих на работа в Института по органична химия (ИОХ). Тогава той работеше в секция „Химична кинетика и катализ“ към ИОХ, а по-късно тя се обособи като самостоятелен институт. Работих също дълги години и продължавам сътрудничеството с Института по химична физика „Н. Н. Семенов“ и Института по биохимична физика „Н. М. Емануел“ на Руската академия на науките. Ще го запомня с огромната си жажда за живот, сърдечната усмивка, с доброто отношение към всички колеги, с уменията да преодолява и да не показва болката, а да е винаги сърдечен и усмихнат.

От Института по химична физика на РАН проф. Михаил Белицкий, дългогодишен колега и приятел на Славчо Раковски получих следния материал.

„Преди точно половин век, през януари 1971 година, младият учен от България Славчо Раковски постъпва като аспирант в Института по химична физика (ИХФ) на Академията на науките на СССР. От този момент през целия си живот той е неразривно свързан с нашия институт, с Москва и Русия. Под ръководството на професор Геннадий Ефремович Заиков и доктора на химическите науки Станислав Дмитриевич Разумовский, в тясно сътрудничество с млади учени от лабораторията Анатолий Попов, Александър Кефели, Людмила Рубан и други, Славчо Раковски работи по проблемите на озонирането на органични съединения и полимери. През 1975 г., след като блестящо защити докторската си дисертация, Раковски се завърна в България, където след известно време оглави лабораторията за химическа стабилизация в ИК БАН.

От 1972 г., дори преди завръщането му в България, Институтът по катализ при БАН и Институтът по

химична физика на Академията на науките на СССР извършват съвместни изследвания в областта на изучаването на кинетиката и механизма на реакции на озона с органични, полимерни, еластомерни и неорганични съединения и материали. В края на седемдесетте години, оглавявайки това сътрудничество от страна на ИК БАН, Раковски внесе нов тласък в тази дейност, издигайки качеството на изследванията до изключително високо ниво.

През октомври 1998 г. в Научния съвет на Института по химична физика на Руската академия на науките Славчо Раковски защити дисертация за научната степен „доктор на науките“.

След като стана директор на ИК БАН няколко години по-късно, Раковски отдели още повече време и усилия за съвместно сътрудничество, вече с новия Институт по биохимична физика (ИБХФ) на Руската академия на науките.

През цялото това време на сътрудничество десетки служители на ИХФ и ИБХФ - Анатолий Попов, Александър Кефели, Александър Булатов, Марина Константинова, Валери Каспаров, Вячеслав Подмастери-ев, Михаил Белицкий и много, много други - дойдоха в България и работиха в Института по катализ под ръководството на Славчо Раковски, участваха в конференции и симпозиуми. В същото време много служители на Института по катализ БАН са работили в Москва в нашите институти. И на първо място самият Славчо, който ежегодно посещаваше института ни. Той много обичаше Москва и Русия. Беше едно незабравимо време - времето на нашата младост, активна работа и прекрасна дружба.

Не само научни, делови, но и необикновените човешки качества на Славчо, неговият чар, оптимизъм, енергия привличат към него всички, които са го познавали. Огромен брой приятели и близки познати в нашия и други институти приеха новината за смъртта му с голяма тъга. Невъзможно е да си представим, че никога повече няма да видим този прекрасен човек, няма да чуем заразителния му смях, спокоен, разумен, понякога емоционален, с лек, едва забележим акцент ...

Сбогом, приятелю, никога няма да те забравим. Вечна и благословена памет!“

Посрещнах с огромно съжаление и болка вестта за кончината на проф. дн Славчо Кирилов Раковски, който напусна този свят на 23 февруари 2021 година.

Дълбок поклон!